

PDF hosted at the Radboud Repository of the Radboud University Nijmegen

The following full text is a publisher's version.

For additional information about this publication click this link.

<http://hdl.handle.net/2066/99501>

Please be advised that this information was generated on 2019-09-20 and may be subject to change.

Mediaoverdracht in het ouderlijk gezin

De gevolgen van ouderlijke mediasocialisatie voor huidige lees- en televisievoorkeuren

Natascha Notten, Gerbert Kraaykamp & Ruben Konig¹

Summary

Media in the family home

Long-term effects of parental media socialization on a person's current media preferences

This study analyses the intergenerational transmission of book reading and television viewing preferences. Central are the long-term effects of the parental media example and parental media guidance activities during one's childhood on adult highbrow and lowbrow media preferences. We used information from the Family Survey of the Dutch Population (FSDP 2003, 2009) on 2,539 men and women born between 1955 and 1984. Estimating structural equation models provided insights into the lasting effects of parental reading and television socialization. Disentangling direct and indirect effects of parental media socialization showed that both imitation and guidance are important in the intergenerational transmission of media preferences. Our results suggest that imitation is the main mechanism underlying the media socialization process. Yet, parental media guidance and a child's school success partly mediate the imitation process. Foremost, this study demonstrates that parental media socialization activities during childhood have lasting effects on a person's current media preferences.

1. Inleiding

Mediagebruik is een van de meest voorkomende en tijdsintensieve vrijetijdsbestedingen. Maar niet iedereen consumeert dezelfde mediabronnen en inhoud; mensen verschillen in hun mediasmaak. Terwijl de één

graag een literaire roman leest, geniet een ander meer van het kijken naar televisiesoaps. Deze smaakverschillen blijken nauw samen te hangen met het gezin van herkomst en de sociale achtergrondkenmerken van een persoon (Bennett, 2006; Roe, 2000). Mediagebruik is hierdoor een klassenspecifieke culturele gewoonte en kan gezien worden als een belangrijk middel waarmee men de eigen sociale status kan uitdragen en sociale scheidslijnen worden bevestigd. Relevant is daarom de vraagstelling hoe smaakverschillen in mediagebruik ontstaan.

Leefstijlonderzoek heeft veelvuldig aangetoond dat individuele kenmerken een belangrijke rol spelen bij verschillen in mediasmaak (Konig, Rebers & Westerik, 2009; Van Rees & Van Eijck, 2003). Zo hebben hoger opgeleiden veelal een voorkeur voor culturele en informatieve televisieprogramma's, omdat de status van deze programma's past bij hun sociale positie en de inhoud ervan aansluit bij hun intellectuele capaciteiten. Lager opgeleiden voelen zich vanwege dezelfde argumenten meer aangetrokken tot populaire en amusementprogramma's (Kuipers, 2006). Vanuit stratificatieonderzoek hechten onderzoekers bij het verklaren van sociale differentiatie in mediagebruik veel belang aan de rol van het ouderlijk milieu (Kraaykamp, 2001; Lareau, 2003; Verboord, 2003). Thuis, ofwel in het ouderlijk huis, is mediaconsumptie een alledaagse bezigheid die vaak aanleiding geeft tot interactie tussen ouder en kind (Buerkel-Rothfuss & Buerkel, 2001; Lull, 1988). Ouderlijke mediasocialisatie lijkt dan ook een belangrijke verklaring voor de ontwikkeling van een persoonlijke mediasmaak.

Het doel van dit onderzoek is het verkrijgen van meer inzicht in de ontwikkeling van individuele mediavorkeuren, door langetermijneffecten te bestuderen van de intergenerationele overdracht van mediavorkeuren, daarbij rekening houdend met de individuele aspecten uit het leefstijlonderzoek. De eerste onderzoeksvraag luidt daarom als volgt: *In welke mate beïnvloedt ouderlijke mediasocialisatie de huidige mediavorkeuren van een persoon?* Hoewel de opvoeding in het ouderlijk gezin een dominante rol speelt in de ontwikkeling van culturele- en mediavorkeuren (Lareau, 2003), is er weinig bekend over *hoe* mediasmaak wordt overgedragen van de ene generatie op de andere. We bestuderen daarom verschillende wijzen waarop ouders de mediavorkeuren van hun kinderen kunnen beïnvloeden: via het voorbeeld dat ouders geven, door de media-begeleiding die zij hun kinderen bieden en via de invloed van ouders op de cognitieve competenties van hun kinderen. De tweede onderzoeksvraag luidt als volgt: *Via welke mechanismen beïnvloedt ouderlijke mediasocialisatie de huidige mediavorkeuren van een persoon?*

Ons onderzoek draagt bij aan bestaand onderzoek naar de ontwikkeling van individuele mediavorkeuren om verschillende redenen. Allereerst worden in dit onderzoek verschillende theoretische en empi-

rische inzichten met betrekking tot mediaopvoeding en mediaconsumptie gecombineerd. Meer in het bijzonder bestuderen we de intergenerationele overdracht van lees- en televisievoorkeuren, en integreren leefstijlaspecten ofwel individuele kenmerken in dit proces. Voorgaand onderzoek naar mediaopvoeding richtte zich veelal op directe en/of kortetermijneffecten. In deze studie worden zowel directe als indirecte langetermijneffecten van ouderlijke mediasocialisatie op de huidige lees- en televisievoorkeuren van personen getoetst. Daarbij wordt aandacht besteed aan het mediavorbeeld dat ouders geven, de mediabegeleiding die zij hun kinderen geven, het opleidingsniveau van een persoon en de relaties tussen deze factoren in het mediasocialisatieproces. Hypothesen worden getoetst door middel van structural-equationmodellen (i.e. pad-analyse) met gegevens afkomstig van de Familie-enquête Nederlandse Bevolking (De Graaf, De Graaf, Kraaykamp & Ultee, 2003; Kraaykamp, Wolbers & Ruiter, 2009). We bestuderen de ontwikkeling van 'serieuze' en 'populaire' lees- en televisievoorkeuren voor respondenten geboren tussen 1955 en 1984 (N = 2539).

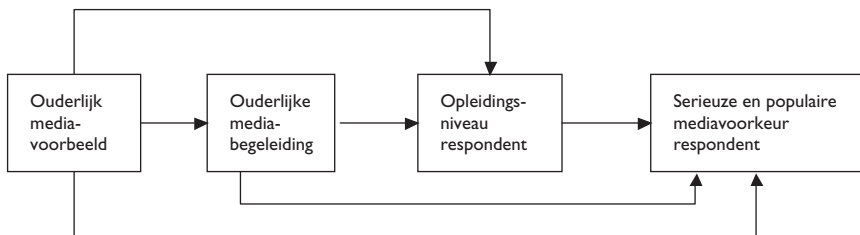
2. Theorie

In dit onderzoek onderscheiden we twee verschillende mediabronnen: boeken lezen en televisiekijken, en twee typen media-inhoud: 'serieus' ofwel informatief en 'populair' als puur recreatief. De meeste mensen zien lezen als een sociaal gewaardeerde vrijetijdsbesteding, die bijdraagt aan de ontwikkeling van cognitieve vaardigheden en de taalontwikkeling stimuleert (Leseman & De Jong, 1998; Notten, Kraaykamp & Ultee, 2008). Maar naar verwachting verschillen deze gunstige gevolgen van lezen naar gelang de complexiteit en status van hetgeen gelezen wordt. Het lezen van literaire boeken wordt geassocieerd met een hogere sociale status en meer cognitieve prikkeling dan het lezen van populaire lectuur. Televisiekijken in zijn algemeenheid wordt niet bijzonder gewaardeerd in onze maatschappij, het heeft een lage status en wordt verondersteld weinig cognitieve uitdaging te bieden. Echter, ook bij televisieprogramma's varieert de inhoud (Kuipers, 2006; Van Rees & Van Eijck, 2003). Men kan ervoor kiezen om informatieve of culturele programma's te kijken, maar iemand kan ook de voorkeur geven aan amusement, zoals soaps of spelletjesprogramma's. In dit onderzoek hanteren wij daarom voor zowel lezen als televisiekijken een onderscheid tussen een serieuze en populaire inhoudelijke voorkeur.

Uit eerder onderzoek blijkt dat bij de intergenerationele overdracht van culturele hulpbronnen het belang van ouderlijke sociaaleconomische status afneemt wanneer rekening wordt gehouden met ouderlijke culturele opvoedingspraktijken (De Graaf, De Graaf & Kraaykamp, 2000;

Sullivan, 2001). Wij hebben er daarom voor gekozen geen specifieke hypothesen te formuleren over de rol van de ouderlijke sociaaleconomische status. Wel wordt in al onze analyses rekening gehouden met mogelijke effecten van sociale herkomst. In figuur 1 presenteren we het conceptuele model dat ten grondslag ligt aan deze studie. In dit model wordt een causale relatie verondersteld tussen verschillende vormen van ouderlijke mediasocialisatie en individuele kenmerken van een persoon. Voorgaand onderzoek toont aan dat de culturele smaak of voorkeur van een persoon (ofwel toekomstige ouder) relatief stabiel is vanaf jongvolwassenheid en richting geeft aan eventuele culturele opvoedingspraktijken (Bourdieu, 1984; Lareau, 2003). Hierbij aansluitend stellen wij dat de mediavorkeuren van ouders, hier gemeten aan de hand van het mediagedrag dat zij tijdens de opvoeding tentoonspreiden, voorafgaan aan de mediabegeleiding die zij hun kinderen bieden. Het mediavorbeeld van de ouders is dan ook het beginpunt van ons theoretisch model, zoals weergegeven in figuur 1.

Figuur 1 Conceptueel model van de intergenerationale overdracht van mediavorkeuren

2.1 Ouderlijk lees- en televisievoorbeeld; het imitatieperspectief

Voortbouwend op imitatie- of rolmodeltheorieën veronderstelt men dat intergenerationale overdracht van culturele voorkeuren plaatsvindt door middel van imitatie (Kraaykamp, 2001; McLeod & Brown, 1976; Verboord, 2003). Ouders geven een bepaald voorbeeld, meestal onbewust, door hun dagelijkse gedragingen of routines en kinderen imiteren dit gedrag, ook als ze daar niet direct voor beloond worden (Bandura & Walters, 1963). Bijvoorbeeld, wanneer ouders vaak naar informatieve tv-programma's kijken, zullen hun kinderen dit gedrag imiteren en zo ook een voorkeur voor serieuze televisie-inhoud ontwikkelen. Doordat kinderen dagelijks de mediavorkeuren of het mediagedrag van hun ouders zien, voeden ouders hun kinderen op met een bepaalde mediasmaak. Bandura's sociale leertheorie sluit daarmee nauw aan bij Bourdieu's culturele-reproductietheorie (Bourdieu, 1984); kinderen conformeren zich op

natuurlijke wijze, veelal onbewust, aan de gedragingen en normen van de sociale groep waartoe het ouderlijk gezin behoort. Bourdieu's reproductietheorie stelt dat ouders hun culturele voorkeuren overdragen op hun kinderen, en dat een serieuze of elitaire culturele smaak vooral door ouders uit de hogere sociale milieus wordt gepropageerd (Bourdieu, 1984). Onze eerste hypothese luidt daarom als volgt: individuen die gesocialiseerd zijn met een ouderlijk serieus lees- en televisievoorbeeld gedurende hun jeugd zullen meer serieuze boeken lezen en televisieprogramma's kijken (H1).

Enkele onderzoekers hebben tevens de intergenerationele overdracht van populaire lees- en televisievoorkeuren bestudeerd (e.g., Elchardus & Siongers, 2003; Kraaykamp, 2001). Voor de hand liggend is dat kinderen ook het populaire mediagedrag van hun ouders imiteren, ongeacht of ondanks de lagere sociale status en geringere cognitieve stimulans die hoort bij een populaire mediasmaak. In lijn met het imitatieperspectief verwachten we het volgende: individuen die gesocialiseerd zijn met een ouderlijk populair lees- en televisievoorbeeld gedurende hun jeugd zullen meer populaire boeken lezen en televisieprogramma's kijken (H2).

2.2 Ouderlijke lees- en televisiebegeleiding: het begeleidingsperspectief

Ouders kunnen hun kinderen ook opvoeden met mediagebruik door het bieden van mediabegeleiding (Austin, 2001; Leseman & De Jong, 1998; Notten & Kraaykamp, 2009a; Valkenburg, Krccmar, Peeters & Marseille, 1999). Door het begeleiden van het lees- en televisiegedrag van kinderen, bijvoorbeeld door het voorlezen van boeken of het bediscussieren van tv-programma's, kunnen ouders richting geven aan het mediagebruik en de mediasmaak van hun kinderen. Eerder onderzoek heeft aangetoond dat leesbegeleiding de leesvaardigheden van kinderen bevordert (Bus, Ijzendoorn & Pelligrini, 1995; Kloosterman, Notten, Tolsma & Kraaykamp, 2010), en vooral interesse en plezier in het lezen van complexe literatuur stimuleert (Kraaykamp, 2003; Leseman & De Jong, 1998). We verwachten dan ook dat individuen die gesocialiseerd zijn met ouderlijke leesbegeleiding gedurende de jeugd meer serieuze boeken zullen lezen (H3). Tegelijkertijd impliceert deze redenering dat ouders het leesgedrag van hun kinderen niet begeleiden om een populaire leesvoorkeur te bevorderen. Onze hypothese luidt daarom: individuen die gesocialiseerd zijn met ouderlijke leesbegeleiding gedurende hun jeugd zullen minder populaire boeken lezen (H4).

Ouderlijke televisiebegeleiding is veelal preventief of beschermend van aard vanwege de mogelijke schadelijke effecten die ouders toedichten aan het kijken van (populaire) televisie voor de ontwikkeling van hun kinderen (Buerkel-Rothfuss & Buerkel, 2001; Nathanson, 1999). De meest

voorkomende en effectieve maatregelen die ouders nemen om hun kinderen gezonde televisiegewoonten aan te leren zijn restrictieve begeleidingsactiviteiten, zoals het hanteren van televisieregels, en instructieve tv-begeleiding. Aangetoond is dat in gezinnen waar ouders een restrictieve of instructieve ouderlijke tv-begeleiding bieden, kinderen gematigder en kritischer zijn in hun tv-gedrag (Brown, 2001; Buijzen & Valkenburg, 2005). Wij verwachten dat deze effecten ook op de lange termijn zichtbaar zijn: individuen die gesocialiseerd zijn met restrictieve en instructieve begeleiding gedurende hun jeugd zullen in hun volwassen leven meer serieuze (H5) en minder populaire (H6) tv-programma's bekijken.

Een derde vorm van ouderlijke televisiebegeleiding die in mediaonderzoek wordt onderscheiden is het samen televisiekijken van ouder(s) en kind, maar zonder enige communicatie over wat men bekijkt (Valkenburg e.a., 1999). Het op deze wijze samen tv-kijken lijkt meer negatieve dan positieve gevolgen te hebben voor de ontwikkeling van kinderen (Austin, 2001; Buerkel-Rothfuss & Buerkel, 2001). Oorzaken hiervoor zijn dat samen televisiekijken waarschijnlijk gelijk staat aan (meer) tijd die besteed wordt aan tv-kijken. En wanneer ouders geen commentaar leveren op de bekeken tv-inhoud, interpreteren kinderen dit als een goedkeuring van de betreffende televisieboodschap, ook al is deze weinig stimulerend of zelfs schadelijk (Brown, 2001; Nathanson, 1999). We veronderstellen daarom dat in gezinnen waar 'samen televisie kijken' de meest toegepaste vorm van ouderlijke tv-begeleiding is, kinderen niet gestimuleerd zullen worden om zich te ontwikkelen tot kritische en serieuze televisiekijkers. Wij verwachten dat individuen die gesocialiseerd zijn met samen televisie kijken gedurende hun jeugd op de lange termijn meer populaire tv-programma's kijken (H7) en minder serieuze tv-programma's (H8).

2.3 Intergenerationele overdracht van mediasmaak; via welke mechanismen?

Ouders kunnen een bepaald mediavoorbeeld geven én hun kinderen actief begeleiden bij het gebruik van media. Dit onderzoek veronderstelt bovendien dat er een causale relatie is tussen beide opvoedingspraktijken. Ouders hebben op basis van hun eigen culturele smaak en voorkeuren, voor de buitenwereld meestal zichtbaar in specifieke gedragingen, bepaalde aspiraties en verwachtingen omtrent de culturele ontwikkeling van hun kinderen. Dit geeft vorm en inhoud aan de actieve begeleiding die zij hun kinderen bieden (Bandura & Walters, 1963; Bourdieu, 1984; Hoover-Dempsey & Sandler, 1997; Livingstone, 2007; Yaish & Katz-Gerro, 2010). Zo toont onderzoek aan dat ouders die een negatief beeld hebben van televisiekijken, en bezorgd zijn om de mogelijke schadelijke effecten ervan, sterk betrokken zijn bij de televisieopvoeding van hun

kinderen (Barkin, Ip, Richardson, Klinepeter, Finch & Krcmar, 2006; Van der Voort, Nikken & Van Lil, 1992; Warren, 2003). Ook blijken ouders die zelf veel lezen vaker de leesvaardigheden van hun kinderen te stimuleren dan ouders die zelf geen leesliefhebbers zijn (Notten & Kraaykamp, 2009a). In het algemeen zullen ouders die zelf een voorkeur voor serieus en kritisch mediagebruik hebben hun kinderen vaker begeleiden bij het aanleren van ‘gunstige’ mediavaardigheden dan ouders die populaire media-inhoud prefereren (Lareau, 2003; Gentile & Walsh, 2002; Notten & Kraaykamp, 2009a). Hieruit volgt dat ouderlijke mediabegeleiding deels een verklaring kan bieden voor de invloed van het ouderlijk mediavoorbeeld op de mediavorkeuren van hun (volwassen) kinderen.

Bij het bestuderen van de langetermijneffecten van ouderlijk mediasocialisatie op individuele televisie- en leesvoorkeuren houden we ook rekening met de mogelijke intermediërende functie van het opleidingsniveau van een persoon. Voorgaand onderzoek laat immers duidelijk zien dat een sociaal gewaardeerde en cognitief stimulerende ouderlijke mediasocialisatie gunstige gevolgen heeft voor het onderwijssucces van kinderen. Een opvoeding met populaire media daarentegen vormt een belemmering in de onderwijsloopbaan (Georg, 2004; Kloosterman e.a., 2010; Notten, Kraaykamp & Ultee, 2008; Notten & Kraaykamp, 2009b). Leefstijl- en mediaonderzoekers suggereren verder dat verschillen in mediasmaak het gevolg zijn van verschillen in individuele culturele competenties, vaak gemeten aan de hand van het opleidingsniveau van een persoon (Bennett, 2006; Ganzeboom, 1982; Rosengren & Windahl, 1989; Konig, Rebers & Westerik, 2009; Kraaykamp, Van Eijck, Ultee & Van Rees, 2008). Omdat de cognitieve competenties van een persoon enerzijds worden beïnvloed door de ouderlijke mediasocialisatie en anderzijds bepalend zijn voor individuele mediavorkeuren, biedt het opleidingsniveau van een persoon een mogelijke verklaring voor eventuele langetermijneffecten van ouderlijke mediasocialisatie op mediavorkeuren in volwassenheid.

Voorgaand onderzoek concludeert dat ouders belangrijker zijn voor de culturele socialisatie van een persoon dan het genoten onderwijs (Nagel & Ganzeboom, 2002). We verwachten daarom dat de effecten van ouderlijke mediasocialisatie significant blijven, ook wanneer we controleren voor het opleidingsniveau van een persoon.

3. Data en meetinstrumenten

3.1 Data

Om de onderzoeksvragen te beantwoorden maken we gebruik van de Familie-enquête Nederlandse Bevolking, een cross-sectionele dataverza-

meling onder een representatieve steekproef van de Nederlandse bevolking (De Graaf e.a., 2003; Kraaykamp e.a., 2009). Het aantal respondenten in 2003 is 2174, in 2009 hebben 2969 respondenten aan het interview deelgenomen. De Familie-enquête (FNB) bestaat uit een mondelinge en schriftelijke vragenlijst, die voorgelegd is aan zowel de primaire respondent als diens partner. Omdat de socialisatieperiode van de primaire respondent en partner hoogstwaarschijnlijk onafhankelijk van elkaar heeft plaatsgevonden, verwijzen wij in deze studie naar beide personen als respondent.² De FNB bevat gedetailleerde informatie over verschillende aspecten van de levensloop en leefsituatie van respondenten tussen de 18 en 70 jaar. Het huidige onderzoek maakt gebruik van retrospectieve vragen naar mediagewoonten in het ouderlijk huis, ouderlijke sociale achtergrond en gezinskenmerken, het opleidingsniveau van de respondent en diens huidige mediagebruik. In Nederland is de televisie geïntroduceerd rond 1955. Voor respondenten geboren voor 1955 is het daarom niet mogelijk vragen te beantwoorden omtrent ouderlijke televisiesocialisatie. Deze respondenten zijn verwijderd, evenals respondenten die hebben aangegeven dat er vroeger thuis geen tv was (40,5 procent van het totaal aantal respondenten). Een afgeronde socialisatieperiode is verder een belangrijke voorwaarde bij het bestuderen van langetermijneffecten van ouderlijke mediasocialisatie. Derhalve zijn respondenten verwijderd die nog bij hun ouders wonen en die jonger zijn dan 25 jaar op het moment van interview (respectievelijk 0,9 en 2,8 procent van het totaal aantal respondenten). Bovenstaande selecties hebben geresulteerd in een dataset met 2695 respondenten, geboren tussen 1955 en 1984.

3.2 Meetinstrumenten

Centraal in dit onderzoek staat de intergenerationele overdracht van mediavorkeuren. Daarom wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van identieke genres en categorieën om de mediavorkeuren van ouders en respondenten te meten. We bestuderen twee soorten mediagebruik, boeken lezen en televisiekijken, en voor beide analyseren we de ontwikkeling van serieuze en populaire voorkeuren.

Bij de respondenten onderscheiden we vier soorten lees- en televisievoorkeuren. Het *serieus lezen van de respondent* is gemeten door het gemiddelde te nemen van scores op de volgende genres na standaardisatie: (a) Nederlandse literaire romans, (b) vertaalde literaire romans, (c) literatuur in een vreemde taal, (d) populair wetenschappelijke boeken. Om het *populair lezen van de respondent* te meten is een schaal geconstrueerd door het gemiddelde te nemen van de gestandaardiseerde leesfrequentie van: (a) detectives, science fiction of oorlogsromans en (b) romantische lectuur. Beide schalen omtrent het leesgedrag van de respondent zijn

daarna gestandaardiseerd. Alle variabelen en schalen die mediagebruik en mediabegeleiding meten zijn op dezelfde wijze gestandaardiseerd; eerst werden scores gerangschikt tussen 0 en 100 procent op basis van de proportie respondenten dat 'vaak' scoort op een bepaald item ($M = 50$ voor alle items), vervolgens zijn de met deze items geconstrueerde schalen opnieuw gerangordend via dezelfde procedure ($M = 50$ voor alle schalen).

Het *serieus televisiekijken van de respondent* is gemeten door het gemiddelde te nemen van de kijkfrequentie van de volgende items: (a) actualiteitenprogramma's en (b) culturele programma's. De variabele *populair televisiekijken van de respondent* is geoperationaliseerd als de gemiddelde score op het kijken van (a) Amerikaanse talkshows, (b) criminaliteitsprogramma's, (c) reality-programma's en (d) soaps. Voor alle items waren de antwoordcategorieën (0) nooit, (1) soms, (2) vaak.

In deze studie verwijst het ouderlijk mediavorbeeld, ofwel de ouderlijke mediavorkeuren, naar vier typen ouderlijk lees- en televisiegebruik. Respondenten hebben gerapporteerd hoe vaak hun ouders een vijftal verschillende boekgenres lazen rond hun vijftiende jaar. Een factoranalyse bevestigde een serieuze en populaire dimensie.³ Antwoordcategorieën waren (0) nooit, (1) soms en (2) vaak. We construeerden *ouderlijk serieus lezen* door het gemiddelde te nemen van vaders en moeders leesfrequentie van (a) Nederlands of vertaalde literatuur, (b) literatuur in een vreemde taal en (c) populair-wetenschappelijke boeken. *Ouderlijk populair lezen* is gemeten door de gemiddelde score van beide ouders op het lezen van (a) detectives, science fiction of oorlogsromans en (b) romantische lectuur. Ook voor televisiekijken bevestigde een confirmatieve factoranalyse van zes verschillende televisieprogramma's een serieuze en populaire dimensie.⁴ We hebben het *ouderlijk serieus televisiekijken* geconstrueerd door het gemiddelde te nemen van de scores op de volgende items: (a) ouders keken informatieve programma's en (b) ouders keken naar kunst, cultuur en concerten. *Ouderlijk populair televisiekijken* meet de gemiddelde frequentie waarmee ouders naar de volgende programma's keken: (a) films en series, (b) shows, quizzen (c) sport en (d) soaps. Hoewel het mogelijk is dat het genre 'films en series' ook serieuze inhoud bevat, indiceert factoranalyse dit genre duidelijk als populair.

Ouderlijke leesbegeleiding is gemeten door de volgende vijf stellingen: (a) als kleuter werd ik door een van mijn ouders voorgelezen, (b) ter gelegenheid van verjaardagen/kerst/sinterklaas kreeg ik boeken, (c) boeken werden mij door mijn ouders aangeraden, (d) thuis werd gesproken over de boeken die ik las en (e) mijn ouders waren geïnteresseerd in wat ik las ($\alpha = 0.85$). Over de ouderlijke televisiebegeleiding is gerapporteerd voor de periode dat de respondent tussen de 5 en 12 jaar oud was, op basis van negen stellingen. Antwoordmogelijkheden waren (0) helemaal niet

waar, (1) niet waar, (2) enigszins waar en (3) helemaal waar. Een confirmatieve factoranalyse heeft drie bekende vormen van ouderlijk televisiebegeleiding uitgewezen (Austin, 2001; Valkenburg e.a., 1999). *Restrictieve ouderlijke televisiebegeleiding* is geconstrueerd op basis van de gemiddelde score op de volgende items: (a) het aantal uur dat ik televisie mocht kijken, werd door mijn ouders beperkt, (b) mijn ouders gaven vooraf aan welke programma's ik mocht kijken, (c) mijn ouders stelden specifieke tijden in wanneer ik naar de televisie mocht kijken ($\alpha = 0.76$). *Instructieve of educatieve ouderlijke televisiebegeleiding* is geoperationaliseerd als de gemiddelde score op: (a) mijn ouders bespraken met mij waarom iets op televisie niet goed was, (b) programma's op televisie werden in ons gezin vaak samen besproken, (c) mijn ouders hielpen mij te begrijpen wat ik zag op televisie ($\alpha = 0.77$). Het *samen televisie kijken* met ouders is het gemiddelde van: (a) ik keek vaak met mijn ouders naar een programma dat we samen leuk vonden, (b) met mijn ouders kon ik samen lachen om iets dat ik leuk vond op televisie, (c) ik keek vaak samen met mijn ouders naar programma's waarin we beiden geïnteresseerd waren ($\alpha = 0.78$).

Het *opleidingsniveau van de respondent* is gemeten door het aantal jaar dat minimaal nodig is om het hoogst behaalde opleidingsniveau af te ronden, en heeft een bereik van 6 jaar (basisschool) tot 21 jaar (PhD).

De sociaaleconomische status van het ouderlijk gezin is gemeten door het opleidingsniveau en beroepsstatus van de ouders. Het *ouderlijk opleidingsniveau* is het maximum van het opleidingsniveau van vader en moeder in aantal jaren dat minimaal nodig is om het behaalde opleidingsniveau af te ronden (6 tot 21 jaar). Het *ouderlijk beroepsniveau* is gelijk aan de hoogste ISEI-score (Ganzeboom, De Graaf & Treiman, 1992) van het beroep van vader en moeder toen de respondent ongeveer 15 jaar oud was, met een bereik van 10 tot 90. Daarnaast controleren we voor drie sociaaldemografische gezinskenmerken relevant voor het socialisatieproces. Als eerste, *moeders leeftijd bij geboorte* van de respondent, waarbij de leeftijd van uitzonderlijk jonge en oude moeders afgerond is op respectievelijk 16 en 45 jaar. Op basis van twee vragen is de arbeidsmarktparticipatie van moeder gemeten: (a) verrichtte uw moeder betaalde beroepsarbeid in de periode toen u nog niet naar school ging? en (b) verrichtte uw moeder gedurende minstens één jaar betaalde beroepsarbeid toen u op de lagere school zat? De variabele *werkende moeder* geeft weer dat moeder (0) niet werkte, of (1) wel werkte gedurende de jeugd van de respondent. De variabele *ouderlijke echtscheiding* is het derde gezinskenmerk en geeft weer of de respondent tijdens diens jeugd (0) geen ouderlijke echtscheiding, of (1) wel een ouderlijke echtscheiding heeft meegemaakt (6,2 procent).

Tenslotte wordt in alle analyses gecontroleerd voor het geslacht en geboortjaar van de respondent. De variabele *vrouw* geeft aan dat de

respondent een (0) man of (1) vrouw is. Het *geboortjaar* is een continue variabele en heeft een bereik van 1955 tot 1984. Respondenten met een ontbrekende waarde op één van de variabelen zijn verwijderd (5,8 procent van de eerder geselecteerde 2695 respondenten). Het uiteindelijke databestand bevat 2539 respondenten. In tabel 1 staat een gedetailleerde beschrijving van alle variabelen.

Tabel 1 Beschrijving van de variabelen

	Minimum	Maximum	Gemiddelde	Std.Deviatie
<i>Mediavorkeuren respondent</i>				
Serius lezen respondent	16,98	99,67	50,02	28,26
Populair lezen respondent	20,60	99,63	50,02	27,57
Serius televisiekijken respondent	0,06	98,86	50,02	28,63
Populair televisiekijken respondent	4,43	99,96	50,02	28,86
<i>Ouderlijke mediasocialisatie</i>				
Ouderlijk serius lezen	0,14	100,00	50,02	28,55
Ouderlijk populair lezen	0,49	99,98	50,02	28,67
Ouderlijk serius televisiekijken	0,10	99,13	50,02	28,45
Ouderlijk populair televisiekijken	0,49	97,99	50,02	28,83
Ouderlijke leesbegeleiding	1,85	96,49	50,02	28,85
Ouderlijke restrictieve televisie-begeleiding	1,58	95,77	50,02	28,82
Ouderlijke instructieve televisie begeleiding	2,36	98,66	50,02	28,75
Samen-televisiekijken met ouders	0,28	96,97	50,02	28,80
<i>Opleidingsniveau respondent</i>				
Opleidingsniveau respondent (in jaren)	6	21	12,68	2,99
<i>Individuele kenmerken respondent</i>				
Geslacht (1 = vrouw)	0	1	0,52	
Geboortjaar	1955	1984	1966,53	7,15
<i>Ouderlijke sociaal-economische kenmerken</i>				
Ouderlijk opleidingsniveau (in jaren)	6	21	10,80	3,18
Ouderlijk beroepsniveau	10	90	47,06	15,02
<i>Ouderlijke demografische kenmerken</i>				
Moeders leeftijd bij geboorte	16	45	28,36	5,69
Werkende moeder (1 = werkend)	0	1	0,35	
Ouderlijke echtscheiding (1 = gescheiden)	0	1	0,06	

Bron: FNB 2003, 2009; N=2539

3.3 Methoden en modellen

192

Doel van dit onderzoek is het uiteenleggen van directe en indirecte effecten van ouderlijke mediasocialisatie in de ontwikkeling van serieuze en populaire mediavorkeuren. Een methode die hier goed bij aansluit, is padanalyse door middel van *structural-equation modeling* (SEM) in LISREL 8.8 (Jöreskog & Sörbom, 1996). Structural-equationmodellen maken het mogelijk het padmodel zoals weergegeven in figuur 1 in zijn geheel te toetsen. We schatten twee verschillende modellen, een waarin de intergenerationale overdracht van leesvoorkeuren centraal staat (model 1) en eenzelfde model voor de ontwikkeling van televisievoorkeuren (model 2). In onze structural-equationmodellen zijn alle exogene en endogene variabelen opgenomen als geobserveerde variabelen en zijn onderlinge relaties geschat zoals weergegeven in figuur 1. Hoewel dit niet is weergegeven in de figuren, schatten we in beide modellen ook correlaties tussen de error-termen van respectievelijk het serieuze en populaire ouderlijke mediavorbeeld, de drie maten voor ouderlijke televisiebegeleiding, en de serieuze en populaire mediavorkeur van de respondent. In de uiteindelijke analyse zijn alle niet-significante paden (β 's) verwijderd uit de modellen. De verschillende fitmaten geven een goede *fit* weer voor de twee uiteindelijke modellen. De belangrijkste resultaten staan weergegeven in figuren 2 en 3 (directe gestandaardiseerde effecten), en in tabellen 2 en 3 (totale, directe en indirecte gestandaardiseerde effecten).

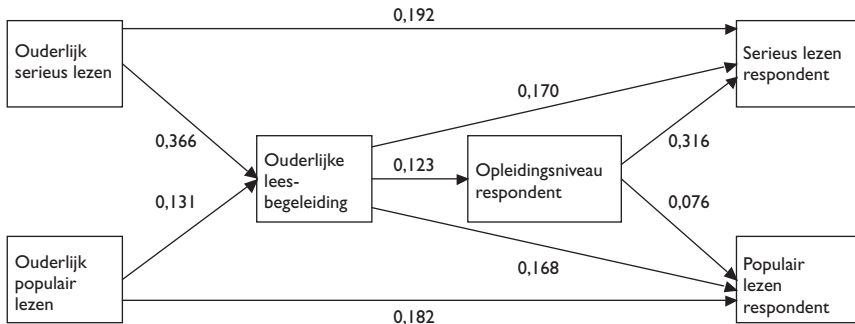
4. Resultaten

4.1 Ouderlijke leessocialisatie en huidige leesvoorkeuren

In figuur 2 worden de directe effecten (β 's) van ouderlijke leessocialisatie en schoolsucces op de huidige serieuze en populaire leesvoorkeuren van een respondent weergegeven. De serieuze leesvoorkeur van de respondent blijkt direct beïnvloed te worden door een ouderlijk serieus of literair leesvoorbeeld gedurende de jeugdijaren ($\beta = 0,192$). Hiermee wordt onze hypothese bevestigd dat kinderen de literaire gewoonten van hun ouders imiteren. Daarnaast vinden we een significant positieve invloed van ouderlijke leesbegeleiding op de serieuze leesvoorkeuren van de respondent ($\beta = 0,170$). Ouders spelen een belangrijke rol in de ontwikkeling van een individuele literaire smaak, zowel door het geven van een literair leesvoorbeeld als door het actief begeleiden van het leesgedrag van de respondent tijdens diens jeugd. Het directe en significante effect van een populair leesvoorbeeld suggereert dat kinderen blijvend een voorkeur voor populaire literatuur ontwikkelen door het imiteren van het gedrag van hun ouders ($\beta = 0,182$). In tegenstelling tot onze verwachtingen vinden we dat een voorkeur voor ontspannende lectuur ook gesti-

muleerd wordt door de leesbevorderende activiteiten die ouders hun kinderen bieden ($\beta = 0,168$). Onze resultaten laten zien dat ouderlijke leesbegeleiding leidt tot meer lezen in het algemeen, min of meer ongeacht de inhoud.

Figuur 2 Structural-equationmodel van de intergenerationele overdracht van leesvoorkeuren

Noot: Coëfficiënten zijn gestandaardiseerde significante directe effecten (β 's), niet-significante directe effecten zijn verwijderd.

Gecontroleerd voor ouderlijke sociaaleconomische en demografische achtergrondkenmerken, geslacht en geboortjaar van de respondent (niet weergegeven).

Df = 4; Chi-square = 13,561; RMSEA = 0,031; AGFI = 0,981

In lijn met voorgaande studies blijkt uit onze bevindingen dat lezende ouders zich meer geroepen voelen het leesgedrag van hun kinderen te begeleiden. Dit geldt vooral voor ouders met een serieuze leesvoorkeur ($\beta = 0,366$), en in mindere mate voor ouders met een populaire leesvoorkeur ($\beta = 0,131$). De begeleiding die ouders hun kinderen bieden bij het lezen heeft een significant positief effect op het onderwijssucces van deze kinderen ($\beta = 0,123$). De resultaten laten vervolgens zien dat het onderwijsniveau van een persoon een belangrijke rol speelt bij het lezen van serieuze literatuur ($\beta = 0,316$), en in geringe mate ook bij het lezen van populaire lectuur ($\beta = 0,076$). Figuur 2 geeft duidelijk weer dat er twee verschillende paden zijn via welke het ouderlijk leesvoorbeeld indirect de huidige leessmaak van een persoon beïnvloedt; via de ouderlijke leesbegeleiding en via diens schoolsucces.

De resultaten in tabel 2 bevestigen dat het totale effect van het ouderlijk serieus leesvoorbeeld op het huidige serieuze leesgedrag van de respondent ($\beta = 0,269$) deels indirect verloopt ($\beta = 0,076$). Het totale effect van een populair leesvoorbeeld op de populaire leesvoorkeur van de respondent ($\beta = 0,206$) bestaat echter ook uit een significant indirect deel ($\beta = 0,023$). We constateren dat 71 procent van het totale effect van een ouderlijk serieus leesvoorbeeld op de huidige serieuze leesvoorkeur van

Tabel 2 Totale, directe en indirecte gestandaardiseerde effecten (β) van de intergenerationale overdracht van leesvoorkeuren LISREL schattingen (SEM, maximum likelihood)

	Serieus lezen respondent			Populair lezen respondent		
	totaal	direct	indirect	totaal	direct	indirect
Onafhankelijke variabelen						
<i>Ouderlijke mediasocialisatie</i>						
Ouderlijk serieus lezen	0,269	0,192	0,076	0,065		0,065
Ouderlijk populair lezen	0,027		0,027	0,206	0,182	0,023
Ouderlijke leesbegeleiding	0,209	0,170	0,039	0,177	0,168	0,009
<i>Opleidingsniveau respondent</i>						
Opleidingsniveau respondent	0,316	0,316		0,076	0,076	

Bron: FNB 2003, 2009; $N = 2539$

Alle effecten zijn significant bij $p < 0,05$

Df = 4; Chi-square = 13,584; RMSEA = 0,031; AGFI = 0,981

een respondent direct is. In de overdracht van een populaire leessaak is ongeveer 88 procent van het effect van het populaire leesvoorbeeld van de ouders direct. Onze bevindingen suggereren derhalve dat imitatie het belangrijkste mechanisme is dat ten grondslag ligt aan de intergenerationale overdracht van leesvoorkeuren. Echter, ouderlijke leesbegeleiding en het opleidingssucces van de respondent zijn beide belangrijke mediërende factoren in dit imitatieproces.

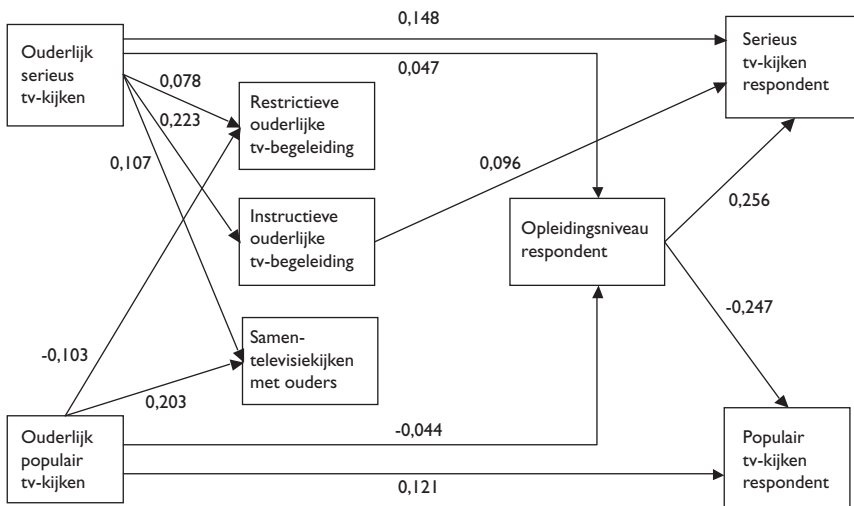
Verder blijkt een ouderlijk serieus leesvoorbeeld indirect van invloed op het populair lezen van de respondent ($\beta = 0,065$), een ouderlijk populair leesvoorbeeld stimuleert indirect de serieuze leessaak van een respondent ($\beta = 0,027$). Deze bevindingen impliceren dat niet alleen een voorkeur voor een bepaalde literaire inhoud wordt overgedragen, maar ook de liefde voor lezen in het algemeen. Daarnaast blijkt dat voor de ontwikkeling van een serieuze leessaak, het opleidingsniveau van een persoon het belangrijkste is.

4.2 Ouderlijke televisiesocialisatie en huidige televisievoorkeuren

In figuur 3 zien we de resultaten (directe effecten) van het structural-equationmodel voor de intergenerationale overdracht van televisievoorkeuren. Ten eerste zien we directe significante effecten van het voorbeeld dat ouders geven op de voorkeuren van hun kinderen, zowel voor serieuze als populaire televisie-inhoud (resp., $\beta = 0,148$ and $\beta = 0,121$). Kinderen imiteren de televisievoorkeur van hun ouders, en dit imitatie-

effect is nog steeds zichtbaar in de volwassenheid. Daarnaast blijkt dat de huidige televisiesmaak van een persoon ook significant beïnvloed wordt door de ouderlijke televisiebegeleiding in diens jeugd. Door een instructieve of educatieve televisiebegeleiding, bijvoorbeeld door de uitleg die ouders geven, stimuleren ouders hun kinderen in het ontwikkelen van een voorkeur voor serieuze televisieprogramma's ($\beta = 0,096$). Het samen televisie kijken en hanteren van televisierestricties door ouders blijkt op de lange termijn geen significant effect te hebben op de televisiesmaak van hun kinderen.

Figuur 3 Structural-equationmodel van de intergenerationale overdracht van televisievoorkeuren

Noot: Coëfficiënten zijn gestandaardiseerde significante directe effecten (β 's), niet-significante directe effecten zijn verwijderd.

Gecontroleerd voor ouderlijke sociaaleconomische en demografische achtergrondkenmerken, geslacht en geboortjaar van de respondent (niet weergegeven).

Df = 11; Chi-square = 20,972; RMSEA = 0,020; AGFI = 0,987

De resultaten in figuur 2 laten verder zien dat ouders met een serieuze mediasmaak meer restrictieve ($\beta = 0,078$) en instructieve ($\beta = 0,223$) mediabegeleiding bieden dan ouders met een minder sterke voorkeur voor serieuze televisieprogramma's. In tegenstelling tot onze verwachting blijkt dat naarmate ouders meer serieuze tv-programma's kijken, zij ook vaker samen televisie kijken met hun kinderen ($\beta = 0,107$). Deze bevinding geeft hoogstwaarschijnlijk het sociale karakter van televisiekijken weer. Ouders die in sterke mate de voorkeur geven aan populaire tv-inhoud kijken ook vaker samen met hun kinderen ($\beta = 0,203$), vaker ook dan ouders met een uitgesproken serieuze televisiesmaak. In huis-

houdens waar veelal populaire tv-programma's worden gekeken, hantieren ouders beduidend minder restricties ten aanzien van het televisiegedrag van hun kinderen ($\beta = -0,103$). De resultaten geven ook aan dat een ouderlijk populair televisievoorbeeld het schoolsucces van een respondent hindert ($\beta = -0,044$), terwijl een ouderlijk serieus televisievoorbeeld gedurende de jeugd resulteert in een succesvollere onderwijs carrière ($\beta = 0,047$). Respondenten met een hoger opleidingsniveau blijken vervolgens meer serieuze televisieprogramma's te kijken ($\beta = 0,256$) en minder de voorkeur te geven aan populaire tv-programma's ($\beta = -0,247$).

Tabel 3 Totale, directe en indirecte gestandaardiseerde effecten (β) van de intergenerationele overdracht van televisievoorkeuren LISREL schattingen (SEM, maximum likelihood)

	Serieus televisiekijken respondent			Populair televisiekijken respondent		
	totaal	direct	indirect	totaal	direct	indirect
Onafhankelijke variabelen						
<i>Ouderlijke mediasocialisatie</i>						
Ouderlijk serieus televisiekijken	0,182	0,148	0,034	-0,011		-0,011
Ouderlijk populair televisiekijken	-0,012		-0,012	0,132	0,121	0,011
<i>Ouderlijke restrictieve televisiebegeleiding</i>						
Ouderlijke instructieve televisiebegeleiding	0,096	0,096				
Samen-televisiekijken met ouders						
<i>Opleidingsniveau respondent</i>						
Opleidingsniveau respondent	0,256	0,256		-0,247	-0,247	

Bron: FNB 2003, 2009; N = 2539

Alle effecten zijn significant bij $p < 0,05$

Df = 11; Chi-square = 20,972; RMSEA = 0,020; AGFI = 0,987

In tabel 3 staan de totale, directe en indirecte gestandaardiseerde effecten van ouderlijke televisiesocialisatie op de huidige televisiesmaak van een persoon. Het totale effect van een ouderlijk serieus televisievoorbeeld ($\beta = 0,182$) op de serieuze televisievoorkeur van de respondent blijkt deels indirect ($\beta = 0,034$), en te verlopen via de ouderlijke instructieve televisiebegeleiding en het opleidingsniveau van de respondent (zie figuur 2). Naast het eerder besproken directe positieve effect van een ouderlijk populair televisievoorbeeld op de ontwikkeling van een populaire televisievoorkeur van kinderen wordt ook een indirect effect gevon-

den ($\beta = 0,011$). Ouders dragen hun voorkeur voor populaire televisieprogramma's ook over op de volgende generatie door de negatieve invloed die deze preferentie heeft op het onderwijssucces van hun kinderen. Opvallend is ook het negatieve indirecte effect van een ouderlijk populair televisievoorbeeld op de huidige serieuze televisiesmaak ($\beta = -0,012$), via het opleidingssucces van de respondent. Hiermee wordt mogelijk de negatieve status van televisiekijken geïllustreerd, alsook de mogelijke negatieve invloed ervan op de cognitieve ontwikkeling van een kind.

De resultaten suggereren verder dat de rol van het ouderlijk televisievoorbeeld het meest van belang is in de intergenerationele overdracht van televisiesmaak. Opnieuw lijkt imitatie het dominante mechanisme in het socialisatieproces; ongeveer 85 procent van het totale effect van ouderlijke televisievoorkeuren verloopt direct. Hoewel het belang van imitatie gelijk is in de overdracht van zowel serieuze als populaire tv-voorkeuren, speelt ouderlijke televisiebegeleiding alleen een intermedierende rol in de overdracht van een serieuze televisiesmaak. Het opleidingsniveau van de respondent verklaart deels het imitatieproces van zowel serieuze als populaire ouderlijke televisievoorkeuren, en is de dominante factor in het voorspellen van de huidige televisievoorkeur van een persoon.

5. Conclusie en discussie

Het eerste doel van dit onderzoek was meer inzicht te verkrijgen in de ontwikkeling van individuele mediavorkeuren, door het bestuderen van de rol van ouderlijke mediasocialisatie en individuele culturele competenties. We hebben ons expliciet gericht op zowel het serieuze als populaire mediavorbeeld dat ouders geven, verschillende vormen van ouderlijke mediabegeleiding alsook het opleidingsniveau van een persoon. Het tweede doel van dit onderzoek was het blootleggen van het onderliggende proces van intergenerationele overdracht van mediavorkeuren. De veronderstelling was dat individuele mediavorkeuren zich vormen door imitatie van het ouderlijk mediavorbeeld gedurende de jeugd, maar dat dit imitatieproces ook indirect kan verlopen, via de ouderlijke mediabegeleiding en schoolprestaties. Om de intergenerationele overdracht van ouderlijke lees- en televisievoorkeuren te bestuderen hebben we gebruikgemaakt van informatie uit de kindertijd en van de huidige kenmerken van 2539 respondenten, ondervraagd in 2003 en 2009 (De Graaf e.a., 2003; Kraaykamp e.a., 2009). Door het toepassen van structural-equationmodellen bestuderen we ouderlijke mediasocialisatieprocessen en de ontwikkeling van individuele serieuze en populaire mediavorkeuren.

Allereerst vinden we langetermijneffecten van het voorbeeld dat

ouders geven en de mediabegeleiding die zij hun kinderen bieden, voor zowel serieuze als populaire mediavorkeuren. Ouders geven een bepaald lees- of televisievoorbeeld, kinderen imiteren hun ouders' mediavorkeuren en gedrag, en dit socialisatie-effect blijft bestaan gedurende de verdere levensloop van deze kinderen. Ouder-kind interactie rondom mediagebruik is een ander belangrijk aspect in de ontwikkeling van individuele mediasmaak. Ouders die de leesvaardigheden van hun kinderen begeleiden, stimuleren hiermee blijvend het leesplezier van hun kinderen, hetgeen blijkt uit het meer lezen van zowel populaire als serieuze boeken in het volwassen leven. Het ervaren van een instructieve of educatieve ouderlijke televisieopvoeding in de kindertijd, zoals het bediscussiëren van tv-programma's, heeft een positieve en permanente invloed op het kijken naar serieuze tv-programma's. Een tweede belangrijke conclusie is dat de intergenerationele overdracht van lees- en televisievoorkeuren voornamelijk lijkt plaats te vinden door imitatie. Een deel van dit rolmodel of imitatie-effect verloopt via de ouderlijke mediabegeleiding en het opleidingsniveau van een persoon.

In dit onderzoek maken we gebruik van retrospectieve gegevens, afkomstig uit de Familie-enquête Nederlandse Bevolking, waarvan vaak verondersteld wordt dat zij mogelijk meetfouten bevatten door herinneringseffecten. Voorgaand onderzoek naar ouderlijke culturele socialisatie op basis van dezelfde data heeft echter aangetoond dat er vrijwel geen sprake is van vertekening door systematische fouten (e.g., De Graaf, De Graaf & Kraaykamp, 2000; De Vries & De Graaf, 2008). Dit neemt niet weg dat wij willen wijzen op het feit dat herinneringseffecten kunnen resulteren in een lichte overschatting van het directe imitatie-effect. Voor conclusies omtrent het socialisatieproces hebben mogelijke toevallige fouten weinig gevolgen. Een ander punt van discussie is dat in ons theoretisch model ouderlijke mediavorkeuren voorafgaan aan eventuele begeleidingsactiviteiten. De culturele preferenties en waarden van ouders zijn sterk bepalend voor de actieve rol die ouders aannemen in de opvoeding van hun kinderen (Hoover-Dempsey & Sandler, 1997; Lareau, 2003). Toch kunnen mogelijk gedurende de socialisatieperiode bepaalde causaal veronderstelde relaties wederkerig zijn of in intensiteit variëren. Zo kunnen ouders de bestaande televisieregels aanscherpen wanneer hun kinderen slechter gaan presteren op school of door hun kinderen worden aangespoord om bepaalde tv-programma's te gaan kijken. Toekomstig longitudinaal onderzoek zou meer inzicht kunnen bieden in deze kwestie.

Dit onderzoek toont bovenal aan dat de ouderlijke mediasocialisatie ervaren tijdens de kindertijd blijvende gevolgen heeft voor de lees- en televisievoorkeuren van een persoon. Daarnaast vinden we dat de invloed van het ouderlijke rolmodel, ofwel het imitatieproces, deels verklaard

wordt door de ouderlijke mediabegeleiding en het opleidingsniveau van een persoon. Opvallend is dat de televisiebegeleiding die ouders bieden gedurende de kinderjaren amper effect heeft op het huidige kijkgedrag. Gezien de hoeveelheid tijd die kinderen doorbrengen voor de televisie, en de bezorgdheid van ouders om de negatieve effecten van tv-kijken, hadden we verwacht dat televisiebegeleiding een grotere rol zou spelen in het socialisatieproces. We hopen dan ook dat deze studie anderen stimuleert diepgaand onderzoek te verrichten naar de langetermijneffecten van diverse vormen van ouderlijke mediaopvoeding. Dit zal naar verwachting ook belangrijke inzichten opleveren ten aanzien van mogelijke gunstige en nadelige langetermijneffecten ten aanzien van nieuwe digitale media.

Noten

1. Natascha Notten, sectie sociologie, Radboud Universiteit Nijmegen, Postbus 9104, 6500 HE, Nijmegen, n.notten@maw.ru.nl. Gerbert Kraaykamp, sectie sociologie, Radboud Universiteit Nijmegen. Ruben Konig, sectie communicatiewetenschap, Radboud Universiteit Nijmegen.
2. Het uitvoeren van de analyses voor primaire respondenten en partners afzonderlijk en het toepassen van een multiniveau-design levert nagenoeg dezelfde resultaten op.
3. Het lezen van Nederlandse en vertaalde literatuur door moeder laadde op beide factoren, maar hoger op serieus lezen. Het lezen van detectives, science fiction of oorlogsromans laadde ook op beide factoren. Op theoretische gronden en omdat populair lezen bij uitsluiting van het genre detectives alleen gemeten wordt door het (door moeders) lezen van romantische lectuur zijn deze categorieën ingedeeld bij respectievelijk serieus en populair lezen.
4. Het kijken naar sportprogramma's laadde op beide factoren, maar voornamelijk op de populaire dimensie.

Literatuur

- Austin, E.W. (2001). Effects of family communication on children's interpretation of television, in: J. Bryant and J.A. Bryant (Eds), *Television and the American Family*, 2nd ed. (pp. 377-397). Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Bandura, A. & R.H. Walters (1963). *Social Learning and Personality Development*. New York: Holt, Rinehart and Winston, Inc.
- Barkin, S., E. Ip, I. Richardson, S. Klinepeter, S. Finch & M. Krcmar (2006). Parental media mediation styles for children aged 2 to 11 years. *Archives of Pediatrics and Adolescent Medicine*, 169, 395-401.
- Bennett, T. (2006). Distinction on the box: cultural capital and the social space of broadcasting. *Cultural Trends*, 15, 193-212.
- Bourdieu, P. (1984). *Distinction: a social critique of the judgement in taste*. Routledge, Londen.

- Brown, J. (2001). Media literacy and critical television viewing in education, in: D. Singer & J. Singer (Eds), *Handbook of children and the media* (pp.681-697). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Buerkel-Rothfuss, N.L. & R.A Buerkel (2001). Family mediation, in: J. Bryant & J.A. Bryant (Eds), *Television and the American Family*, 2nd ed. (pp. 355-375). Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Bus, A.G., M.H. van IJzendoorn & A.D. Pelligrini (1995). Joint book reading makes for success in learning to read: a meta-analysis on intergenerational transmission of literacy. *Review of Educational Research*, 65, 1-21.
- Buijzen, M. & P.M. Valkenburg (2005). Parental mediation of undesired advertising effects. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 49, 153-165.
- Elchardus, M. & J. Siongers (2003). Cultural practice and educational achievement: the role of parents' media preferences and taste culture. *The Netherlands' Journal of Social Sciences*, 39, 151-171.
- Ganzeboom, H. (1982). Explaining differential participation in high-cultural activities: a confrontation of information-processing and status seeking theories, in: R. Werner (Ed.), *Theoretical Models and Empirical Analyses* (pp. 186-205). Utrecht: E.S. Publications.
- Ganzeboom, H.B.G., P.M de Graaf & D.J. Treiman (1992). A standard international socio-economic index of occupational status. *Social Science Research*, 21, 1-56.
- Gentile, A.D. & D.A.Walsh, (2002). A normative study of family media habits. *Applied Developmental Psychology*, 23, 157-178.
- Georg, W. (2004). Cultural capital and social inequality in the life course. *European Sociological Review*, 20, 333-344.
- Graaf, N.D. de, P.M. de Graaf, & G. Kraaykamp (2000). Parental cultural capital and educational attainment in the Netherlands: a refinement of the cultural capital perspective. *Sociology of Education*, 73, 92-111.
- Graaf, N.D. de, P.M. de Graaf, G. Kraaykamp & W.C. Ultee (2003). Family Survey of the Dutch Population 2003 [data file]. Nijmegen, Department of Sociology, Radboud University Nijmegen.
- Hoover-Dempsey, K.V. & H.M. Sandler (1997). Why do parents become involved in their children's education? *Review of Educational Research*, 67, 3-42.
- Jöreskog, K.G. & D. Sörbom (1996). *LISREL 8: User's Reference Guide*, 2nd ed. Chicago, IL.: Scientific Software International.
- Kloosterman, R., N. Notten, J. Tolsma & G. Kraaykamp (2010). The effects of parental reading socialization and early school involvement on children's academic performance: a panel study of primary school pupils in the Netherlands. *European Sociological Review*, DOI:10.1093/esr/jcq007.

- Konig, R.P., H.C. Rebers & H. Westerik (2009). Television omnivores? Snob and slob taste for television programs in the Netherlands in 2000. *Journal of Media Sociology*, 1, 116-130.
- Kraaykamp, G. (2001). Parents, personality and media preferences. *Communications: The European Journal of Communication Research*, 26, 15-36.
- Kraaykamp, G. (2003). Literary socialization and reading preferences: effects of parents, the library and the school. *Poetics*, 31, 235-57.
- Kraaykamp, G., K. Van Eijck, W.C. Ultee, & K. Van Rees (2007). Status and media use in the Netherlands. Do partners affect media tastes? *Poetics*, 35, 132-151.
- Kraaykamp, G., M. Wolbers & S. Ruiter (2009). Family Survey of the Dutch Population 2009 [data file]. Nijmegen, Department of Sociology, Radboud University Nijmegen.
- Kuipers, G. (2006). Television and taste hierarchy: the case of Dutch television comedy. *Media, Culture & Society*, 28, 359-378.
- Lareau, A. (2003). *Unequal Childhoods: Class, Race and Family Life*. Berkeley: University of California Press.
- Leseman, P.M. & P.F. de Jong (1998). Home literacy: opportunity, instruction, cooperation and social-emotional quality predicting early reading achievement. *Reading Research Quarterly*, 33, 294-318.
- Livingstone, S. (2007). Strategies of parental regulation in the media-rich home. *Computers in Human Behavior*, 23, 920-941.
- Lull, J. (Ed.). (1988). *World Families Watch Television*. Newbury Park, CA: Sage Publications.
- McLeod, J. & J.D. Brown (1976). The family environment and adolescent television use, in: R. Brown (Ed.), *Children and Television* (pp. 199-233). London: Collier Macmillan.
- Nagel, I. & H.B.G. Ganzeboom (2002). Participation in legitimate culture: family and school effects from adolescence to adulthood. *The Netherlands' Journal of Social Sciences*, 38, 102-120.
- Nathanson, A.I. (1999). Identifying and explaining the relationship between parental mediation and children's aggression. *Communication Research*, 26, 134-143.
- Notten, N., G. Kraaykamp & W. Ultee (2008). Ouderlijke mediasocialisatie: hulpbron of handicap? Een studie naar de langetermijneffecten van mediasocialisatie op het onderwijssucces van kinderen. *Mens & Maatschappij*, 83, 360-375.
- Notten, N. & G. Kraaykamp (2009a). Parents and the media: a study of social differentiation in parental media socialization. *Poetics*, 37, 185-200.
- Notten, N. & G. Kraaykamp (2009b). Home media and science performance: a cross-national study. *Educational Research and Evaluation*, 15, 367-384.

- Rees, K. van & K. van Eijck (2003). Media repertoires of selective audiences: the impact of status, gender, and age on media use. *Poetics*, 31, 465-90.
- Roe, K. (2000). Socio-economic status and children's television use. *Communications*, 25, 3-18.
- Rosengren, K.E. & S. Windahl (1989). *Media Matter: TV Use in Childhood and Adolescence*. Norwood, NJ: Ablex.
- Sullivan, A. (2001). Cultural capital and educational attainment. *Sociology*, 35, 893-912.
- Valkenburg, P.M., M. Krcmar, A.L. Peeters, & N.M. Marseille (1999). Developing a scale to assess three styles of television mediation: 'instructional mediation,' 'restrictive mediation,' and 'social coviewing'. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 43, 53-66.
- Verboord, M. (2003). Socialisatie als verklaring voor de dalende leesfrequentie? De invloed van ouders en school op het lezen van boeken nader onderzocht. *Mens & Maatschappij*, 78, 45-65.
- Voort, T.H.A. van der, P. Nikken & J.E. Van Lil (1992). Determinants of parental guidance of children's television viewing: A Dutch replication study. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 36, 61-74.
- Vries, J. de & P.M. De Graaf (2008). Is the intergenerational transmission of high cultural activities biased by the retrospective measurement of parental high cultural activities? *Social Indicators Research*, 85, 311-327.
- Warren, R. (2003). Parental mediation of preschool children's television viewing. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 47, 394-417.
- Yaish, M. & T. Katz-Gerro (2010). Disentangling 'Cultural Capital': The consequences of cultural and economic resources for taste and participation. *European Sociological Review*, doi: 10.1093/esr/jcq056.